

Dovilė Štuikienė
Ramunė Šuščevičiūtė

PRABUDIMAI

Gydančios istorijos

Alma littera

NUTRŪKĖ
LITVANA

Dovilė: Tai buvo pirmoji savaitė naujame darbe. Ir vienas rytas, kai pamačiau visiškai baltą kolegės ranką ant kompiuterio klaviatūros. Ir sustingusį veidą su pajuodusiais paakiais. Ji grįžo iš susirinkimo, tyliai atsisėdo ir nusisuko į langą. Paskui į mūsų kambarėlį užėjo man dar nematytas pražilęs vyriškis, uždėjo ranką jai ant pečių ir pasakė: „Nusiramink. Aš nuvažiuosiu. Vietoj tavęs.“ Tai buvo metai, kai laikraščių žurnalistai vienas per kitą (svarbiausia – būti pirmam) sprausdavosi prie karstų laidojimo rūmuose ir prie kapo duobių, fotografuodavo ir kalbindavo skausmo sutraiškytus, sutrikusius, staiga visiškai beginkliais tapusius žmones, praradusius vaikus, tėvus ir mylimuosius, – taip paprastai, lyg kalbėtų apie sviesto kainas. Tąryt provincijos miestelyje po netvirtu ežero ledu pasmuko ir nuskendo du maži vienos šeimos vaikai ir juos gelbėti bandęs kaimynas. Kitą dieną laikraštyje pamačiau reportažą... Ir užverčiau. Minutę įsivaizdavau, kad jei reikėtų bent ką pasakyti tiems gedintiems žmonėms – nepajėgčiau. Nedrįsčiau su jais kalbėtis nei po savaitės, nei po metų. Ne, ne, tik ne aš. Niekada. Po kelerių metų, kai dirbau kitur, pakėliau telefono ragelį ir išgirdau: „Gal būtų galima pasišnekėti su jumis? Prieš porą metų palaidojau dukrą. Noriu papasakoti istoriją, kuri gal bus naudinga kitiems – kaip nepaskęsti savo skausme.“ Mandagiai pasakiau, kad ačiū, pagalvosime, gal kuris iš mano kolegų... Bet moteris paprastai pasakė: „Atvažiuokit jūs. Iškepsiu pyragą. Pakalbėsime.“ Ir padiktavo adresą. Ėjo dienos, o aš vis rasdavau kitų darbų. Kol susikaupiau paskambinti. Paskui ilgai, gal pusvalandį, vaikščiojau po lapais apkritusį kiemą su skėčiu – buvo vėlyvas ruduo – ir niekaip nesiryžau užlipti dažais nutaškyltais laiptais į antrą aukštą. Laiptinėje atsidadė kačių šlapimu

ir kažkokiais vaistais, o kiekvienas laiptelis, atrodė, veda į pačios aukščio baimės viršūnę. Nežinojau, ką jai pasakysiu, o tuo labiau – paklausiu. Duris atidarė mielo veido moteris. Pasodino į fotelį. Ir tiesiog ėmė pasakoti. Visą jaunos gyvybingos merginos kovos su vėžiu istoriją. Kartais maniau, kad pritrūksiu oro. Kad daugiau nieko nebenoriu girdėti. Kad ateina akimirka, kurią bus sunku išverti tiek man, tiek jai – lyg amerikietiškuose kalneliuose, kai kildamas žinai, jog bus baisiau, kai nersi žemyn. Bet ji pasakojo be ašarų – kaip mirus dukrai visiškai nebenorėjo gyventi. Kaip nenorėjo priimti niekieno pagalbos. Kaip pyko ant viso pasaulio. Kaip liūdėjo ir bėgo nuo savęs. Ir kaip geriausia jos draugė pamažu ir kantriai ją lukštenu iš kieto skausmo kiauto. Ir kaip pamažu ji pradėjo lankytis pas psichologę – netikėdama, kad jai tai nors kiek padės. Bet po kurio laiko pajuto, kad vėl girdi muziką, užuodžia kvapus ir gali grožėtis saulėlydžiais. „Vieną dieną tiesiog pagalvojau: jei iš anapus į mane žvelgtų dukra, tikrai nenorėtų matyti palūžusios senos raganos, pykstančios ant likimo ir burnojančios ant tų, kuriems sekasi labiau. Supratau, jog tiesiog galiu gyventi gyvenimą – geriausiai, kaip man pavyksta. Ir neatsisakyti niekieno pagalbos, nebėgti nuo paguodos žodžių, priimti šilumą tų, kurių pro ašaras net nepastebėdavau.“

Dar po kelerių metų, stingdančią žiemos dieną, kalbėjaisi su panašaus amžiaus dukros netekusiama mama. Tikėjęs valandos, o ji pasakojo, pasakojo ir pasakojo – visą savo gyvenimą. Žinojau, kad daugelio to vakaro žodžių niekada neparašysiu ir niekam nepasakysiu: juokėmės ir verkėme, per langą krito šokančios žibintų šviesos, tirštėjo vakaro, paskui nakties rašalas, o į mane sruveno svetimo gyvenimo tėkmė: „Paskui mano gyvenime atsirado žmonių su panašiomis istorijomis. Nes to nepatyręs gali iš visų jėgų stengtis suprasti, kas yra tokia netektis, bet nesuprasi – net ir padauginęs nerimo ar panikos dėl savo vaiko valandas iš amžinybės... Ir su tuo susitaikyti neįmanoma. Nes kiekvieną rytą pirma mintis yra apie ją.

Ir paskutinė vakare. Ir tas speigas širdyje niekada nepraeis. Ir aš jos nepaleisiu. Ir tas laikas nieko nepakeis. Kažkada maniau, kad po skyrų nieko baisnesnio mano gyvenime neatsitiks. Atsitiko. Ir niekur nuo to ir nuo savęs nepabėgsi, net jei apvažiuotum visą pasaulį. Gelbėjaisi. Skaičiau visas knygas, kurias man nešė ir dovanėjo. Viena iš jų labiausiai atspindėjo tai, ką jaučiu. S. C. Lewiso „Ištvertas sielvartas“ – apie jo jausmus, žmonai mirus nuo vėžio. Baisiausia, kad autorius, net iš ateisto tapęs giliai tikinčiu žmogumi, knygos pabaigoje parašė, jog mylimo žmogaus nėra nei žemėje, nei danguje. Bet vieną rytą, tikiu, atsibusiu, giliai pajautusi tik kartais dabar blėstelintį paprastą džiaugsmą, kad tiesiog gyvenu. Galiu justis lietu ant veido, vėją, galiu užuosti jūrą. Galiu tiesiog gyventi. Einu tos šviesos link.“

Vėliau, vieną gražų pavasarį, kalbėjaisi su kelių mėnesių dukros netekusi mama, stumdančia vežimėlį su neseniai gimusia dukryte.

Ji jau galėjo šypsotis – nuo tada, kai pajuto, kad vėl laukiasi. „Žinai, kas keista? Tų daugybės žmonių užuojauta, ta pati frazė: „Tu dar tokia jauna, dar turėsi vaikų.“ Tai tas pats, lyg mirus kieno nors mamai guostum, kad dar sutiks kokią gerą moterį, kuri ją atstos.

Gedėjau ne šiaip ko nors, o būtent savo dukrelės – tokios, kokios nėra ir nebus. „Na, nesigrauk tu taip“, – sakydavo man žmonės, lyg ta mirusi mano dukrelė būtų kažkoks keistas likimo pokštas, kurį geriau pamiršti. Daug buvusių draugų tiesiog nusigręžė – ko gero, todėl, kad nežinojo, kaip bendrauti su mirties paliesta manimi. Metai po laidotuvių buvo košmariški. Labai skaudėjo... Dirbau daugiau nei visada, ėmiau lankyti net keletą kursų: ir tapiau, ir mokiausi kalbų. Tai man padėjo. Kaip ir pokalbiai su keliomis kūdikių netekusiomis mamomis, su visomis susipažinau reanimacijoje. Pamenu, viena, tapusi gera drauge, atvažiavo į svečius. Tyliai rūkėme balkone. Tokia žvaigždėta vasaros naktis. Ir ji, žiūrėdama į žvaigždes, pasakė: „Mūsų vaikai – kaip nutrūkę aitvarai. Mes jų negalime laikyti ir priglausti, bet tikiu, kad jie kažkur šalia ir kad juos laiko mūsų meilė.“

Ramunė: Ilgai vaikščiojau, klaksėdama kaulų ir pelenų maišiuku ant peties, ir galvojau, kad jau niekada nebekvėpuosiu. Nebemokėsiu šypsotis, kvėpuoti, gyventi. Nes tiesiog nėra, nebuvo prasmės. Susitvarkydavau tik tiek, kiek reikėdavo: dėl vaiko, dėl kelių artimųjų, dėl tų, kurie labai norėtų, kad būčiau mirusi, dėl to, kuris ant debesies. Vizualiai – net labai gerai. Nė lapė nesuuodė, kad širdis jau seniai mirusi. Neegzistavo niekas. Namai, siuntiniai ir perlaidos vaikui, ligos, pasveikimai, kraustymaisi, kažkokie darbai, kažkokie žmonės, kuriuos net myli ir brangini. Bet kas vakarą, kas rytą, kas dieną, kas minutę jautiesi taip, lyg tavęs nebūtų. Esu nepaprastai dėkinga tiems, kurie tai žinojo ir pakentė. Kurie, būdami beprotiškai jauni, gebėjo tai pamatyti ir rašyti vidury nakties: „Jaausus, pirmą kartą matau, kad taip ilgai galima mylėti mirusį...“ ar kitus žodžius, priversdavusius ryte atsikelti. Kurie neprikišamai, be deklaracijų buvo šalia. Ir staiga, praėjus kiek daugiau nei šešeriams metams, atsiranda žmogus. Draugas, su kuriuo nėra bendrų praeičių, tiesiog čia ir dabar. Jis ištraukia tave iš kiauto, išveža prie jūros. Gal tu jį išveži, nes daug metų, nuo vaikystės, jos nebuvo matęs, betgi žinai – jei nebūtų reikėję išvežti jo, nebūtum išvažiavusi ir pati. Ir staiga pradedi mokytis kvėpuoti. Vaikščioti. Kalbėti. Juokas, kurį girdi tarsi iš šono, paaiškėja, yra tavo. Ir grįžusi namo gali be sąžinės ar atminties graužimo sudėti į dėželę paskutinius mirusio mylimojo daiktus, jais atsikratyti. Ir išlydėdama draugą kaip niekad aiškiai supranti, jog kiekvieną žmogų likimas mums suteikia dėl kokių nors priežasčių. Nesvarbu, kaip vėliau viskas susiklostys ir persiklostys, bet tą vakarą, matydama išskrendantį lėktuvą, žinojau – aš vėl moku kvėpuoti. Suprantu, kad ši draugystė nesuteiks ramybės, atsvaros, kad pati turėsiu būti ta atsvara, tiek, kiek reikės. Bet jau galėsiu ja būti. Nes jau moku vaikščiot per naktis ir matyti miestą, moku bristi negyvom

kopom ir negirdėt mirusiųjų šnabždesio. Nes jau moku šypsotis akim ir širdim. Kiekvienas žmogus mūsų gyvenime yra ne tik didžiulė patirtis, bet ir didžiulė dovana. To gyvenimo etapo dovana. Žinau, jei nebūčiau sutikusi to draugo, išmokusio mane vėl kvėpuoti, kažin, ar gebėčiau eiti toliau ir mylėti. Kaip besusiklostytų likęs gyvenimas, žinau – visada būsiu jam dėkinga. Jau atleidau vaikiškus įžeidimus ir durų trankymus – gi ne visi gali suaugti laiku. O ir kada tas „laiku“? O ir kas tas „laiku“? Tiesiog žinau, jei ne jis, nebemokėčiau sapnuoti atmerktomis akimis ir matyti to kito – atėjusio iš nežinia kur ir nežinia kur mane nuvesiančio. Gal ir niekur, tik į labai gražius sapnus. Bet pabudusi iš tų sapnų visuomet šypsosi.

Visuomet šypsasus. Nes jau esu laiminga. Nes vėl esu gyva ir moku kvėpuoti. Ir jau žinau, atsimenu, kas tai yra mylėti. Nors „atsimenu“ gal nėra tinkamas žodis. Nes kiekviena meilė yra vis kitokia. Nuo vaikystės įsimyliu staiga ir visam gyvenimui. Kartais tas gyvenimas trunka metus, kartais dešimt, kartais septyniolika, kartais trisdešimt, kartais tiesiog meilė transformuojasi ir myli jau visai kitaip, esi laiminga vien žinodama, kad tavo brangiems žmonėms viskas gerai: jie turi šeimas, yra saugūs, laimingi, mylimi ir mylintys. Ir gera juos sutikti, žinant, kad jūsų jausmai transformavosi ir galit vienas kitą gerbti ir mylėti – tykiai ir amžinai. Draugiškai. Ir tu saugi savo gyvenime. Savo sapnuose ir savo tikrovėse. Ir dabartinis sapnas kol kas nepaprastai trapus, bet tuo pačiu ramus, be šalto prakaito pabudus. Kiek jis truks, nežino ir nespėioja niekas, juolab aš – nemėgstu spėlioti. Tiesiog dabar moku šypsotis pabudusi. Dabar žinau, kas yra išnerti iš gelmės ir kvėpuoti. Kvėpuok, moterie, kvėpuok. Gyvenimas vis dar eina tolyn. Mano gyvenimas. Ir aš esu jame. Vis dar esu. Vėl esu. Ir tai – laimė. Nes dar prieš gerą pusmetį žiūrėjau į savo sodą, besiruošiantį rudens darganoms, ir galvojau – kažkokie žmonės kalba ir juokias, gyvena šalia, o kur aš... Tada dar nežinojau, kur esu tam gyvenime ir ar iš tiesų esu. Dabar žinau. Ačiū mano gražiam gyvenimo sapnui. Gražiai prasidėjusiam. Dabar – jau tykiai pamirštam. Bet susapnuot buvo velniškai gera.

UŽGESEŠ
DEGTUKAS